

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство з 19 листоп. 2012 р.: (Офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 382 с.

2. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошовий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; [за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило]. – Харків: Право, 2013. – 824 с.

3. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень // Офіційний вісник України. – 1998. – № 46. – С. 172.

Стратій О.В., здобувач кафедри
юридичної психології НАВС

МЕДІАТОРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЯК ФОРМА ВРЕГУЛЮВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ КОНФЛІКТІВ

Сьогодні ми не повинні сприймати будь-який конфлікт як різного роду загрозу, слід ставитися до нього як до сигналу про те, що суспільство потребує реформаційних змін, що назріла необхідність відкриття дороги соціальним інноваціям, конструктивного подолання кризи й отримання нових життєвих можливостей. Закріплення в законодавстві інституту угод між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим), або прокурором і підозрюваним (обвинуваченим) як способу подолання наслідків кримінально-психологічного конфлікту є кроком уперед нашої держави на шляху забезпечення принципу гуманізму і сприяє реалізації основних завдань кримінальної політики. Отже, поєднання імперативних і диспозитивних начал у кримінальному процесі в провадженнях на підставі угод сприяє

демократизації та гуманізації кримінального судочинства, його наближенню до законних інтересів сторін кримінального конфлікту, зокрема потерпілого та підозрюваного (обвинуваченого).

Угода про визнання винуватості може укладатися за ініціативою прокурора або підозрюваного чи обвинуваченого, а про примирення – потерпілого або підозрюваного чи обвинуваченого. Домовленості стосовно угоди про примирення можуть проводитися самостійно потерпілим і підозрюваним чи обвинуваченим, захисником і представником або за допомогою іншої особи, погодженої сторонами кримінального провадження (крім слідчого, прокурора або судді). Оскільки захисник, представник сторін кримінального провадження – є заінтересованими особами в результаті вирішення кримінального провадження, то вони під час укладення угоди можуть тільки представляти інтереси сторін (потерпілого, підозрюваного або обвинуваченого), самостійної ініціативи не мають.

Практика регулювання та розв'язання конфліктів свідчить, що в умовах конфліктної ситуації значно погіршується комунікація між соціальними суб'єктами. Тому без посередників буває важко, а іноді неможливо обійтися [1, с. 103]. Посередництво у кримінальному провадженні можна розглядати як специфічну форму регулювання спірних питань, конфліктів, узгодження інтересів. Це участь третьої сторони з метою оптимізації процесу взаємоприйнятного рішення. Головна мета посередницької діяльності в кримінальному провадженні – задоволення інтересів кожного з учасників кримінально-психологічного конфлікту. Актуальним питанням у проведенні перемовин чи домовленостей з приводу укладання угоди у кримінальному провадженні між сторонами, на наш погляд, є залучення медіатора – посередника, який формує, налагоджує, забезпечує канали організаційних, інформаційних, комунікативних, психологічних та інших зв'язків між сторонами угоди. Ефективність медіації визнана європейським співтовариством, що рекомендує її впровадження як основного

методу альтернативного вирішення спорів на досудовому етапі або під час судового розгляду.

Медіація у кримінальному провадженні є процедурою альтернативного, добровільного врегулювання спорів, вирішення конфліктів шляхом ведення переговорів між сторонами кримінального провадження за допомогою одного або декількох медіаторів (посередників) з метою досягнення сторонами взаємоприйнятної рішення про укладення угоди, тобто, врегулювання конфлікту (спору) або усунення спричиненої конфліктом (спором) шкоди. Медіація не підміняє судовий процес, а також не вимагає значних матеріальних витрат. Під час проведення медіації нейтральна третя сторона – медіатор (посередник), – допомагає вирішити конфлікт, сприяючи виробленню добровільної угоди між конфліктуючими сторонами.

Найбільш ефективно медіаторські функції може здійснювати спеціаліст-психолог. Психолог на професійному рівні може працювати з конфліктами, володіє можливостями ситуативного підходу і має досвід, що ґрунтується насамперед на переговорній практиці, використанні ідей медіаторства в організації комунікативного процесу між сторонами кримінального провадження і пошуку угоди між ними.

Ситуативний підхід, виходячи з розуміння природи соціальних ситуацій та їх впливу на поведінку, передбачає можливість цілісної зміни ситуації за рахунок модифікації тих чи інших її базових рис, що тягне за собою зміни в поведінці і взаємодії осіб, які беруть участь в цій ситуації. Суть участі саме психолога в медіаційних погодженнях, спрямованих на укладення угоди в кримінальному провадженні, полягає в необхідності налагодження комунікативного процесу, який створює ситуацію взаємодії учасників кримінального провадження, що сприяє пом'якшенню їх протистояння і виникненню погодження. Медіатор-психолог, який бере участь в кримінальному провадженні, набуває процесуального статусу

спеціаліста і, зазвичай, має справу з конфліктом, учасники якого взагалі не пов'язані ніякими стосунками, крім конкретної ситуації вчинення злочину, через яку вони опинилися в конкретному переговорному процесі.

Психологічне посередництво в цьому випадку спрямоване на процес організації діалогу між людьми, а не на прийняття ними рішень у складній ситуації, оскільки тільки потерпілий, або прокурор, або підозрюваний чи обвинувачений повною мірою можуть оцінити прийнятність для них тих чи інших умов угоди. Виконуючи завдання організації діалогу між сторонами кримінального провадження на підставі угод, медіатор-психолог змушений долати бар'єри комунікації, які слугують перешкодою в діалозі. Найголовніша перешкода до конструктивних переговорів щодо укладення угоди – це небажання сторін вирішити психологічний конфлікт, який виник у зв'язку із вчиненням злочину. Якщо вважати, що вирішення психологічного конфлікту насамперед передбачає досягнення сторонами згоди в діалозі, то теоретично воно можливе (якщо залишити осторонь питання про якість досягнутих домовленостей) завжди, за винятком тих випадків, коли сторони не хочуть цього.

Список використаних джерел

1. Криміналістика : підручник / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. – Вид. 4-е, переробл. і допов. – Харків : Право, 2008. – 464 с.